

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Provincia Mexicana.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-67277](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-67277)

PROVINCIA MEXICANA.

COMPLECTITVR Mexicana Pro-
 uincia suis & Philippinarum Vice-Pro-
 uinciae domicilijs nostrae Societatis du-
 centos homines & septuaginta nouem. In
 his quos Mexicana Prouincia continet
 quinque & octoginta Sacerdotes nume-
 rantur, quorum duo & quadraginta solemnia quatuor,
 tres tria dumtaxat Societatis vota nuncuparunt; tres item
 Coadiutores spirituales: è Fratribus verò septem & qua-
 draginta litteris excoluntur: Theologi nimirum quatuor
 & viginti præter duos Sacerdotes, Casuistæ sex, septende-
 cim Philosophi. Coadiutores autem quotidiano victu &
 re domestica procuranda occupantur ad octoginta: sex
 & viginti Nouitij. Philippinarum vice-Prouincia vnum
 supra quadraginta tulit: Sacerdotes videlicet quatuor su-
 pra viginti: In his quinque quatuor solennia vota profes-
 sos, Fratres quindecim Coadiutores; reliquos verò No-
 uitios. Morte sublatis duo, Sacerdos alter, alter Coad-
 iutor temporalis. Pro his ad nostra signa traducti vigin-
 ti, vnus Baccalaureatus titulo decoratus, duo Philosophi,
 sex Rhetores, quatuor Humanistæ, reliqui septem Coad-
 iutores.

iuiores. Domicilia eadem quæ superioribus annis: Domus nimirum vna Professorum in Prouincia, septem Collegia, quorū vni adiuncta est Domus tyrocinij, Sedes quatuor: Missio vnica, quinque; abhinc annis incœpta, duo item Hispanæ iuuentutis Seminaria Nostrorum curæ fideique commissa. Viceprouincia verò continet Collegia duo, sedes decem, Missiones duas. Sed hæc generatim de vniuersa Prouincia, nunc singulas eius sedes ac domicilia percurrentes, ex his quæ Sociorum laboribus & industria Deus Opt. Max. pro sua bonitate perfecit, potissimæ quæque libemus.

DOMVS PROFESSA MEXICANA.

IN domo Professa cuiusque generis ac fortunæ vtriusque sexus hominibus etiam Indis Hispanæ linguæ peritis omnia animorum præsidia, decem Sacerdotes constanti imprimis labore detulerunt, ea scilicet quæ institutum & consuetudo nostræ Societatis suscepit, & tractandis hominum moribus comparata prudentia, in subitis rerum ac temporum difficultatibus præcipere videbatur. Ergo vt interim omit-
tamur conciones solito plures, & habitas maiori frequen-
tia, sacramenta administrata, hospitales domos & cu-
stodias publicas frequenter obitas: sacrarum virginum
cœnobia officijs sæpe commonita, dissidentes ad concor-
diam reuocatos, multorum inopiam animis etiam no-
centem in tempore subleuatam, & summam Christianæ
legis composito puerorum agmine per vicos & compita
decantatam, & rudibus luculenter expositam. Illud nu-
per in more positum, vt in peruigilijs trium (vt aiunt)

Paschatum, quo tempore custodia publicæ ab Hispaniæ Prorege, Regioque Senatu de more lustrantur, adfit quidam è Nostri apud Iudices & fœneratores sedulus deprecator, cuius precibus & industria multorum aureorum remissione impetrata, ex his qui quod soluendo non erant, in vinculis detinebantur, non pauci expetita libertate donati sunt: & inter alios hoc anno nobilis Indorum Casitius, qui pressus ex regione multos annos in ergastulo delituerat. Positi sunt in pluteo ad ianuam nostrarum ædium libri aliquot quorum lectione negocij aut sacramenti causa conuenientes sine temporis dispendio, plerumque etiam magno animorum compendio detinentur, cuius inuenti, ad custodias publicas Nostrorum auxilio permanuit utilitas. Retenta consuetudo se diuerberandi in templo nostro, maximi ieiunij diebus, aucto magnopere poenitentium numero: quo tempore non mediocris puerorum manus studio pietatis incensa, prælata Domini è cruce pendentis effigie, cum ardentibus faculis, & cantu Christianæ doctrinæ ad valuas nostri templi, sua sponte, nullo prorsus admonente, concurrit, magno patientiæ gaudio, & ciuium admirantium gratulatione. Sed illa propriam narrationem desiderant.

QVIDAM vt acceptam in iurgio aboleret iniuriam hostem è medio tollere sclopi dispositione, immani concepta rabie meditabatur, sed facienti nequissimum consilium, super ipsum deuoluetur: nam cum nocte ad lucernam sulphurei pulueris vim medicamenti perficeret, vt globum in aduersarium maiori emitteret violentia, forte cadentibus è lucerna fauillis, sulphureus puluis flammam ex illis arripuit, quæ in proxima quæque dispersæ ipsas etiam hominis vestes momento comprehendunt: flagrabat scilicet miser, & circumdatus vndique crepitantibus flammis, domesticorum fidem atque opem implorat: sed illi horribili specie conterriti non domini sed dæmonis

in

in vltici flamma apparentis clamorem arbitrati, quàm metus tulit, arrepta fuga pauidi pauentesque in interiora cubicula sese recipiunt: inops cōsiliij & mentis homo destitutus suorum ope, vt incendium effugeret per fenestram sese præcipitem dedit, & miserè ad terram afflictus nihil proprius habuit quàm vt animam efflaret: eo itaque flagello Deo adiuuante ita respuit, vt accito Nostrorum cuidam labes animi aperuerit, & iniuriam condonauit cui necem machinabatur. Alium ex accepto immodico dolore propter rei familiaris factum in alea dispendium, desperatio simul & vitæ tædium incessit, ac tandem domum rediens stimulante dolore gladium astringit, & capulo in terram defixo in aduersam pectori cuspidem limphatus incumbit: sed Deo aliter prouidente, loco cedente capulo, aduersa cuspidis obliquo ictu irruentem fefellit, id quod domum cum peruenisset, quasi diabolicis agitatus furijs. (vxore ab occulto recessu inspectante, & ne in suum caput ira conuerteretur prohibere maritum non audente) iterum ac tertio irritò semper conatu tentauit: ille tamen furore cæcus, & certus mori postquam ferrum sibi parcere vidit, aliam sibi mortem quærendam putauit, baltheo ad fulcra tori & ad fauces arctissime colligato spiritum sibi intercludit, iamque sensus & animus deficiebat cum vxor accurrit cum famula, præscindit baltheum, infelicem in lectulo collocat: Socium quàm maxima festinatione iubet aduocari: is consolando, hortando, ac monendo insanæ mentis hominem ad vitæ consilia restituit, discussaq; furiarum nebula, priora consilia detestantem, & omnes quas concepisset animo noxas expromentem audiuit. Vult ipse Prorex se interdum certiozem fieri à Sacerdote nostro de egenis & orbis utroque parente, clam victum emendicantibus, atque eius vtitur opera ad pecunias huius fortunæ diuidendas hominibus, id quod in corporum & animo-

rum

rum commodum sæpissimè vertitur.

DOMINVS Io. Ludouicus Ribera multis verbis gratias agit Paternitati vestræ quòd se tanto Missarum & precationum thesauro ex vniuersa Societate collecto ditare voluerit, literasque patentes amplissimis verbis reddiderit, cuius grati animi testem liberalitatem suam nostris rationibus procurandis & promouendis languere non finit: illud argumento sit quod præter pecuniam quam ex pacto foundationis annumerauit, quinquaginta insuper argenti pondera decreuerit in hebdomadas singulas quibus fabri ad templi substructionem conducantur.

COLLEGIUM MEXICANVM.

N his quæ communia sunt huic Collegio cum Domo Professa nihil sese offert inusitati. Proprium verò Collegij munus Hispanæ iuuentutis educatio optimo literarum & pietatis incremento feliciter hoc anno processit. Theologi & Philosophi à grammaticis separati, & illis aulæ atq; atria distincta, ad literarios vsus aptè concinnata. In scholis Grammaticæ conditum sacellum aureis ferè millenis, ab studiosis quibusdam nostri ordinis ciuibus liberaliter erogatis, vt in eo Beatæ Virginis pulcherrima effigies argenteis vndique bracteis exornata reponeretur. Huius sacelli opportunitate res sacra & Parthenianorum conuentus maiori frequentia & pietate celebrantur, & rosarium Beatæ Virginis nuper inducta consuetudine post vespertinas scholas recitatur. Pro instauratione Auditorum habita est à Professore humanitatis elegans imprimis,

mis & grauis oratio in ornatissimo virorum Principum vtriusque ordinis regijq; Senatus confessu, grata quidem eorum admurmuratione & incitamento discipulorum, quo die publicè renunciata sunt nomina eorum qui ad superiores classes promouebantur, non sine præmio & collaudatione spectatæ & excellentis examinatorum iudicio multorum industriæ: hi fermè fuère duo & quadraginta: nec prætermittendum, totidem se in varias abdidisse Religiosorum familias. Ciuitate Mexicana Philippo Regi defuncto iusta solennia amplissimè persolueret, vt regia Academia sui officij partes cumulatius expleret, quatuor certamina nostrorum Professorum arbitrio promulganda & componenda detulit Societati, ac Deo adiuuante perfectū est, vt nostro gymnasio existimationis non parum accesserit. In gymnasio Theologiæ ac Philosophiæ nunquam remittente se auditorum contentione, habitæ sunt frequentes literariæ concertationes, eadem sapientium hominum approbatione qua semper hæctenus. Sed illæ Theologiæ illustriores, quibus per totum diem exagitatis, duo Episcopi Philippinis insulis destinati humanissimè interfuerunt. Congregationis alumni tenent quod iam pridem arripuère officij & pietatis spatium: sed quoniam ea quæ de illorum præclaro ad omnem virtutem impetu & insigni in tuendo pudore constantia literis consignanda videbantur, his fermè similia sunt, quæ superioribus literis acta meminimus: illud tantum excidisse noluerim: Plures octo Congregationis alumnos alijs sacris Religiosorum familijs, tres Societati nomina dederunt.

E X hoc Collegio profecti sunt missionis causa Sacerdotes duo in remotissimum, quod vocant, nouum Granatæ regnum, Peruensæ Prouinciæ longissimo tractu conterminum: nec enim id negare potuimus Illustrissimo D. Bartholomeo Lupoguerrero nostræ Societatis amantissimo

simo viro, qui primi nuper Inquisitoris munere perfun-
 ctus ad dignitatem Archiepiscopalem totius regni Gra-
 natensis euectus, nihil antiquius habuit quam vt Pasto-
 ralis curæ fidissimos comites & Conginquæ nauigationis,
 solatia iterum ac tertio deuorata repulsa, instanti pre-
 cum contentione, & iniecta commodæ foundationis spe à
 nobis impetraret. Huic ergo expeditioni designati duo
 summa Archiepiscopi gratia, qui nouæ Hispaniæ finibus
 excedentes, quæ laborum moles, quæ vitæ pericula exce-
 perint haud facile dixerim. Maritima persequar. Auanz
 portu profecti, directo cursu in Urbem, quam Hispani co-
 loni Carthaginem vocant, singulari potius Dei beneficio
 quam velificatione, aut aliqua vectoris industria, Anglo-
 rum naues piraticam exercentes effugerunt. Vix eo peri-
 culo perfunctis atrox subinde tempestas sæuis turbinibus
 & instar montium tumentibus vndis repente cooritur,
 ventorum rapidissimo flatu, maiori malo diffracto, cer-
 ratim aquam multis partibus victa fluctibus carina acci-
 piebat, capsas & scrinia, & multorum aureorum Archie-
 piscopi suppellectilem, Nostrorum sarcinulam, & libros
 atque aliqua manu scripta, leuationis ergò in mare oport-
 uit proijcere: inde corporis penè desperata salute, seridò
 omnes de morte cogitare, & ad confessionem vltimi exitij
 horrore perfusi concurrere incipiunt. Primus omnium
 Archiepiscopus peccatorum confessione non sine lachry-
 mis à prima ætate repetita, ad mortem suis & reliquo-
 rum sensibus obuersâtem pro temporis copia, se compa-
 rat. Idem nostri Sacerdotes mutatis operis exequentur:
 inde cæterorum confessionibus auditis in vota, preces-
 que fusi diuinam ipsi opem implorant, sociosque adhor-
 tantur vt sublatis in cœlum manibus à Deo pacem &
 tranquillitatem exposcant, Sanctorum præsidium votis
 nuncupatis cum lachrymis & peccatorum detestatione
 xpostulent, Ignatium nostræ Societatis parentem opti-
 mum

num religiosè meminerint, ex insula Cypro Italiam re-
petentem cum aliâ naues rebus omnibus instructâ, à
quibus ipse per contemptum fuerat exclusus, altera flu-
ctibus hausta, altera ad scopulos allisa, miserandum in
modum periissent, illum in paruo & malè compacto na-
uigio sæuissimè tempestatis vento ac fluctibus tempera-
tis portum Dei beneficio tenuisse, sæpè Deum Opt. Ma-
ximum vt testatum faciat sanctorum hominum obscu-
rioris famæ sanctitatem nonnulla præter naturæ leges &
hominum opinionem edere solitum, forte aduenisse
tempus quo præclara Ignatij apud Deum merita, & illu-
stris vitæ sanctimonia vniuerso orbi patefiant: illum vt
fama multorum literis excitata ferebat, Romæ ab ali-
quibus deploratæ vitæ hominibus piè ac religiosè com-
pellatum præsentem opem & desperatam à medicis va-
letudinem attulisse: quòd si illa propter impositam ægro-
rum pectoribus papyrum Ignatij nomine consignatam,
miraculosè patrata dicantur, esse sibi cur Ignatij apud
Deum precibus, ex eo periculo euasuros sperent: quippe
qui particulam cilicij gestanti, quo ipse viuens in terris
pœnitentiæ & diuinæ propitiationis causa corpus suum
multos annos astrinxerat. Ad eam Patrû adhortationem
insigni omnes pietate concepta: Pater Ignati, nobis in
tanto periculo positis succurre, iterum ac sæpius incla-
mant. Haud in irritum fusæ preces, illicò ventorum ac
maris ira lenita subsedit, & placida rerum tranquillitas
cunctis Deo & Ignatio gratulantibus redijt: & quamuis
non multo post vehementius excitati fluctus exasperari
cœperunt, non tamen ea ventorum violentia & nauis
iactatione qua antea. Archiepiscopus verò singulare hoc
beneficium pro sua pietate ac religione vnus Ignatij
meritis acceptum referens, concepto voto pollicitus est,
si ille in Sanctorum numerum referretur, se daturum o-
peram vt illius festum quàm apparatussimè fieret.

T E M P E

TEMPESTATIS amoto periculo alia maris incommoda subsequuta, obnubilo & tenebrante celo, astrolabij vsu videlicet impedito, oceani plagas metiri non poterant, incerti vbi locorum versarentur, & quò venti ferrent, dubio & incerto consilio deliberantes, tredecim ipsos dies spe ac metu prope in singula momenta variante traduxerunt. Accesserunt molestissima multorum dierum malaciæ tædia, eo grauiora quo strictiore mensura aqua diuidebatur: sed his etiam laboribus Deus pro sua benignitate succurrit: die namque D. Francisco sacra, cum vix decem aquæ amphoras quinque & quadraginta hominum restinguendæ siti superessent, lenis ab alto vêtus vela vtcumq; resecta percutiens, in ipsum quò intenderât cursum Carthaginis portum opportunissimo tempore inuexit: ibi descensione facta duos Socios, alterum Lusitanum Sacerdotem, Fratrem alterum Italici generis inuenerunt, quorum audiendis laboribus adeo stupefacti sunt, vt præ illorum atrocitate suos memoratu indignos putauerint: illi enim cum alijs nostræ Societatis Indiam petentibus, cum Olissiponis portu vela fecissent, à Bonæ spei promontorio, aduersa tempestate iactati, amisso temone in Brasiliam vsque longissimo tractu reiecti sunt. Inde ad tertias quas vocant Insulas, postea in Insulam notam D. Dominici nomine, deinde cæterorum relicto comitatu per varios casus & ingentia vitæ pericula ex Insula nauigantes in Insulam Carthaginem non multo antea peruenerant, Hispaniam cogitantes. Hæc sunt huius nouæ missionis initia, quam eo feliciorum exitum habituram esse confidimus, quo per maiores molestias & vitæ discrimina in eam nostros ingredientiæ audimus.

CAETERVM in hoc Collegio morte sublatus est frater Andreas Benites, patria Toletanus, ætatis annorum triginta nouem. Societatis octauo olim in hac Vrbe conficiendarum acuum nobilis artifex, in domestico ministerio

sterio singulari sui & mundi contemptu quatuor annos versatus, primò assiduis capitis distillationibus comitialem morbum contraxit, quo annos aliquot miserè diuexatus, irritis omnium medicorum remedijs, tandem amens factus, amplissimam meritorum segetem nostris scholasticis præbuit, admirabilis namque extitit multorum charitas & sui ipsorum abnegandi desiderium in amentis cibo, potuque curando, eluendis pannis, sternendo lecto, cubiculo perpurgando, & intolerandi foetoris sordibus euerrendis: credimus non alieno eius conscientiae tempore mentis usum ademptum: adeo enim in religione ac pietate callum obduxerat, ut in ipsa mentis ægritudine egregia quaedam spectata virtutis documenta exhiberet: nullas enim voces edebat, nisi quibus Confessarij aures exposceret, & Deo grates ageret, quòd sibi vitam traducere in Societate concederet: nec alio nomine cubiculo exeundi potestatem sibi fieri volebat, nisi ut Confessarium adiret, & ex oede sacramentum altaris inuiferet, quibus signis spes relicta. Nostris omnibus est eum ex miserrimo & infelicissimo vitæ genere ad sempiterna beatorum gaudia fuisse traductum.

IN æde Diui Gregorij solemnia ex instituto munera Societatis, solita Indorum gratia & utilitate à duobus Sacerdotibus & interdum à pluribus exercentur. Bacchanalium diebus circumducto puerorum agmine Christiana dogmata modulantium, magna coacta hominum multitudo, cuius docendæ, & à turpi debacchatione absterrendæ causa exposita palam Eucharistiae pixide vehemens habita concio tribus ipsis diebus. Ad veteres conciones accessit alia recens instituta secunda feria ad Sodales & eorum vxores, quorum ardens ad omnem pietatem studium, præcipuè in visendis fouendisque ægrotis in Nosocomio decumbentibus eluxit. Sed hæc & reliqua omnia quæ hoc anno in æde Diui Gregorij gesta sunt,

communiora sunt & superioribus similia, quàm ut illis
persequendis maiorem texere historiam debeamus.

COLLEGIVM ANGE- LOPOLITANVM.

N Collegio Angelopolitano & domo proba-
tionis, quæ eius terminis continetur, Societa-
tis nostræ muneribus diligenter obeundis
Indorum æquè ac Hispanorum pietas excita-
tur. Maior Hispanorum frequentia ad conciones sacras
eas non minus frugiferas fuisse quàm crebras ex multorū
confessionibus totius vitæ haud incerta coniectura colli-
gimus. Foemina Indici generis, quæ apud nos inferuit pie-
tati, ad stuprū Sollicitata constati animo repulit impudi-
cū: ille repulsæ impatiens nares & ora mulieris foedissimo
vulnere concidit. Quædam iter agentem portentosa ma-
gnitudinis serpens septé longus vlnas, incertū vnde, inter
equi pedes egressus, adeo perterrefecit, ut depellendi ter-
roris causa confessionis præsidio Sacerdotem nostrum si-
ne cunctatione convenire coegerit. Alius certus confiteri
cūm animum ex præscripto nostri Sacerdotis explora-
ret quasi à sensibus abstractus visus est sibi videre ad se-
uerissimi Iudicis Tribunal se sitti rationem redditurum: ac
primò à dæmonum tetra ac minaci caterua, deinde ab
Angelis admissa scelera & neglecta Dei beneficia obij-
cientibus acerrimè accusari, ac tandem Iudicem seueris-
simo vultu, parum exporrecta manu, laturo sententiam
non absimilem, hæc pauca profatum: Quando hæc ita se
habent, tu subinde moribus & vitæ rationi consultito. Il-
le verò sibi redditus, confessionem quam animo agitabat
fite peregit, & vitam nouam orsus, morum emendatione
& specta

GVAXACENSE COLLEGIVM. 519

& spectatae virtutis exemplo fidem facit ostensis. Qui in
seminario sancti Hieronymi commorantur Hispani ado-
lescentes literis & probitate proficiunt;

GVAXACENSE
COLLEGIVM.

GVAXACAE veteri civium benevolentia
animorum salus septem Sacerdotum labori-
bus procuratur. Inter multos constituta pax,
sublatis odijs quæ ni mature comprimeren-
tur magnos tumultus editura videbantur. Quidam è
Nostris vt tueretur Ecclesiastica iura, grauem accepit
iniuriam à principe viro, & pertulit tam forti animo
& placido vultu, vt mirarentur astantes, & laudarent
animi æquitatem; sed iam maledicus multis calamita-
tibus & honoris etiam iactura, luere coepit poenas
linguæ intemperatæ. Die nascenti Virgini sacro impe-
trandi apud nos Iobilei causa tanta hominum multitudine
confluxit ex adiacentibus oppidis, vt nec Nostris, nec alio-
rum ordinum Confessarij satis audiendis confessionibus
essent. Sacerdos cuiusdam ordinis affirmavit vndecim
Sacerdotes in Templo suo à præbenda aure integro die
non quiescisse, nec tamen omnes sacramenta petentes ex-
piare potuisse. Indicæ gentis adiuuandæ cura non inter-
mittitur in vico Xalatair, & constat laboris & operæ
fructus vberimus: sed nihil inusitatum. Puerorum qui
legere & scribere discunt in ludo nostro magna frequen-
tia, & maior quam pro ætate pietatis studium: eorum
verò qui ad Latini sermonis peritiam excoluntur ea pic-
tas est in B. Virginem, vt ego victus illorum precibus &
vitæ ratione sapiens postulatæ Congregationis potesta-
tem fecerim. Quotidie in sacellum Deiparæ Virginis con-

gregati sacram corollam cœli Reginam salutantes percurrunt, & factò non pœnitendi numeri coetu, celebriorum dierum tempus, quod ab adolescentibus huius Urbis per luxum plerumq; conteritur, in lectione sacra & alijs ex instituto Sodalitatis honestis muneribus, insumūt: Dominica quam bacchanalium vulgus appellat, domito ætatis vitio & spreto popularium exemplo, pijs rebus inrenti sese in nostris ædibus continuerunt, & die quæ subsecuta est, nouo & inusitato exemplo ad sacram synaxim accesserunt. Hac iter habens Episcopus Mecioacanensis, exceptus est ab illis venusto imprimis dialogo, & à pueris elementarijs acri disputatione de Christiana doctrina, & collaudauit Antistes illorum elegantiam, & horum in respondendo dexteritatem. Anni census quotannis augentur, & auctum iri speramus, structo torculari ad faccari artificium.

C O L L E G I V M V A L L I S O L E T A N V M.

V B illud tempus quo studia literarum intermittuntur Casuistis fratribus Angelopolim ductis diminutus est Nostrorum numerus, sed non imminuta pia sedulitas in quærenda animorum salute. Inde commercij causa nundinarum diebus confluentes ad Dei obsequium, & habendam conscientie rationem pijs sermonibus sollicitati, nullaque gentis demerendæ oportunitas prætermiffa. Augescente discipulorum frequentia, noua Classis Grammaticæ aperta, & additus præceptor alter non modico rei litterariæ incremento. Foelicibus auspicijs constituta Partheniana Sodalitas, bono clientum numero, quorum
ca pie-

ea pietas est, vt cum alia solemnia ex instituto Congregationis officia ritè persoluant, tum etiam semel in mense, bis singulis Aduētus hebdomadis, ter etiam Quadragesimæ voluntarium verberationis supplicium ad quinquagesimi psalmi modulationem, incitatis ad poenitentiam animis, obeant. Episcopo vtimur satis beneuolo, qui sororis Magdalene Vlloræ trium in Castellana Prouincia Collegiorum fundatricis egregiam de Societate benè merendi voluntatem imitatus, omni nos amore & humanitate complectitur, & quibus potest commodis atque honoribus auget. E Nostris assignauit Sacerdotem vnum sine cuius examine atque iudicio nemini ad sacros ordines aut Ecclesiastica beneficia aditum patere voluit: querit sibi sepulturæ locum in templo nostro, & iam ad exornandam Capellam tria millia argenti pondera liberaliter erogauit, vbi plurimas Sanctorum reliquias reponere meditatur, quæ videlicet futura prælagientes inuidi & obtrectatores commodis nostris indolentes iam illum Mexico venientem pluribus confictis mendacijs sui ordinis & veritatis prorsus immemores, à nobis alienare conati sunt, sed inani successu: Illi namque obuiam progressus Rector Collegij, illa inimicorum mendacia, non tam reconciliata quam aucta Episcopi beneuolentia, facili momento diluit, quam vt nobis primo quoque tempore testatum faceret, secundo die post suum in hanc urbem aduentum, cum nondum reliqua adijisset coenobia, inuitatus à Nostris, Collegium & Gymnasiū inuisit, & oblatis scholarum muneribus tanta se animi voluptate affectum confessus est, vti maiorem ex re simili cepisse negaret.

QVAE in Palscuarensi Collegio gesta sunt literis mandari præfinito tempore non potuerunt: Socijs enim vicinas regiones & oppida obeuntibus, maior benefaciendi fuit opportunitas, quam scribendi facultas.

COLLEGIUM

GVADALAXARENSE.

IVIVM ad benè merendum de Nostris hominibus satis propensa voluntas, eamque testantur, quibus possunt eleemosinarum subsidijs: eorum liberalitate calix inauratus, & sacræ tabulæ pretiosum velamen filis aureis intertextum & pensilis ex argento lycnuchus nostro templo donata: plus trecentis argenti ponderibus æstimantur, quibus excitamentis Nostrorum industriam in quærendis animorum lucris cessare aut languescere non sinunt. Itaque non solum Hispani & Indi, si qui sunt huius Urbis incolæ, ad Dei obsequium & cultum omni laboris contentione, & quæ posita est in nostris muneribus ope excitantur, sed Aethiopum etiam despiciatissimi generis precipua geritur cura: illis in sacellum congregatis catechismus & ritè ineundæ confessionis, & cum animi salute dominis serviendi, præcepta festo quoque die traduntur. Puerorum elementarius Iudus & Grammaticæ gymnasium maiora quotidie accipiunt incrementa.

CI AET ER VM obiit hoc anno P. Didacus Villegas Rector Collegij ætatis anno 37. Societatis 17. Professionis 3. ille quidem Mexici clarissimo genere natus, & nobilissimas totius Regni familias affinitate proximè attinges. peractis Philosophiæ ac Theologiæ curriculis optimo profectu in concionatoris munere insigni laude versatus est, quippe cui præter amœnitatem ingenij & dicendi facilitatem cum venustate motus, magna in permouendis animis & flectendis quocunque vellet dexteritas aderat: sed non fucata eloquentia & in voces singulas nume

merofque sollicita. Verum ingenti spiritus impetu fensa animi prosequens. Nec solum in concionibus sacris, sed in priuatis etiam domesticorum sermonibus & externorum congressu seria plerumque miscebat, tantoque tractabat animi ardore, vt facile quiuis accensum diuino amore animum prastantemque viri virtutem intelligeret; sed hanc morum seueritatem mira lenitate ingenij & facilitate sermonis temperabat, vt vel ob id tantum, illis qui illum de facie nouerant, charus admodum esset. Ex assidua rerum humanarum vanitatis & inconstantiae cogitatione, & aeternae salutis aestimatione in magnum mortis contemptum ac desiderium peruenerat: Vnde omnibus penè concionibus, Deum appellans conclamabat: ad aeternae felicitatis praemia peruenire per clementiam tuam Domine nobis liceat: caetera corporis & animi bona tanti nobis non sunt, vt pro illorum iactura aut compendio sollicitudinem aliquam suscipiendam putemus. Familiaribus sociorum sermonibus vsurpare consueuerat, laetum se atque lubentem mortem obiturum, dummodo extremum diem claudere in Societate daretur: & fecit verbis re & facto postmodum: nam Ministri Collegij Mexicani & Rectoris Collegij Vallisoletani muneribus ita perfunctus vt progrediente tempore cuilibet totius Prouinciae muneri satis futurus videretur: Deinde Guadalaxarensi Collegio Rectoris nomine praepositus, paucis concionibus, quia plures aduersa valetudo recusabat, eam nominis famam apud externos etiam collegit, vt vulgò Pater sanctus appellaretur, ac tandem vix quinque mensibus in eo munere traductis, ingrauescente morbo, quem Vallisoletano retulerat, in lectum deijcitur, & in irritum medicorum remedijs praepostera curatione cadentibus desperatur, & desperatae vitae nuncium Medicorum nomine afferentem socium arctè complexatus risu excepit & verbis, quibus significaret sibi nullum eo iucundio-

afferri potuisse, precatufque vti sibi identidem suggere-
retur, multis sceleribus illum diuinæ maiestatis iram pro-
uocasse: supremis Ecclesiæ sacramentis munitur. Quæ il-
le tanta significatione pietatis & accensis diuino amore
verbis accepit, vt astantium etiam corda in lachrymas
gemitufque resolueret. Itaque IESV, cuius effigiem
pendentis è cruce, manu tenebat, & aliorum coelitum,
quos ille præcipuo honore coluerat, nomina dulcissimè
compellans, inter Sociorum mixtas precibus lachrymas,
& certantia vota decedit. Funus eius curatum ingéti om-
nium ciuium comploratione, & celebri ordinum conuen-
tu: Regij Senatores intermissò solemni ex instituto Se-
nату, cum scribis & viatoribus frequentes adfuerunt: &
canonici infulati supplicantium ritu curiali templo egres-
si, in vnum conuenère: ibi sacrorum ordinum Reçtori-
bus gestantibus feretrum funus ad maximam Templi ca-
pellam solemnissimo cantu deductum, & tandem funebri
psalmodia, & sacro Missæ peractò, humi conditum corpus
tanto coëremoniarum & cantus apparatu, vt nihil præte-
rea in Episcopi funere postulares: in alijs Urbis & adia-
centium oppidorum Templis monachi & moniales eo
ordine ac pompa qua sui ordinis hominibus, parenta-
runt, vt vel ex honore corpori in terris habito, quæ glo-
riæ magnitudo fulgentem virtutum decore animum, in
coelis exceperit, aliqua ex parte possis intelligere.

COLLEGIUM

TEPOZOTLANVM.

VANTA fructuum vbertate Tepozotlanus
ager cultorum laboribus respondeat, ex his
quæ proximis literis tradidimus facilis est
coniectura, & hoc exemplo superioribus satis
confi

consimili confirmatur. Virgo quædam annos nata vix se-
decim eodem die lethali febre corripitur, & ab ipsa cœ-
lorum Regina per augustissimam speciem se obijciente
monetur, vt in tertium diem se comparet extremum mi-
seræ in terris vitæ & primum æternæ felicitatis futurum.
Ergo vbi constituta dies illuxit, domesticos lectulum cir-
cumfidentes repentè increpare cœpit, Cedite, cedite, in-
quit, loco, nullâne vos magnæ Matris reuerentia tenet? En
ipsa multis comitata Virginibus, ipso sole splendidior
adeft: deinde hymnum elata voce canens, quo Ecclesia
cœli reginam de more salutat, dulcissimè efflauit ani-
mam. Duodecimo à morte eius mense, cum sarcopha-
gum aperirent, reliquorum ibi iacentium cadauerum
ossa carne exesa nuda penitus comparuerunt, Virginis
verò corpus integrum ac solidum, & flores ferti (quo ca-
put redimitum erat die funeris) vernantes atque vigen-
tes reperti sunt, quod fidem excedere videretur, ni ali-
quot sacerdotes nostri & oppidani permulti oculati te-
stes affirmarent. Cæterùm cum multis testimonijs con-
stitit quàm sint alieni ab ebrietate & immodicis compo-
tationibus Tepozotlani (qua peste maximè laborat In-
dorum gens) tum maximè quòd cum maiores magistra-
tus diligenter inquirerent domos vbi palam aut clan-
culum vinum diuenderetur, cum multa passim in eo ge-
nere grauiore animaduersione digna patefierent in vici-
cinis oppidis, nihil tale Tepozotlæ repertum est.

MORTVVS est hoc anno nobilis Martinus Mal-
donado spectatæ virtutis ac prudentiæ vir, qui huius to-
parchiæ gubernaculum multos annos ingenti omniû ap-
probatione & magno rei Christianæ incremento tenuit.
Quare sua morte timorè reliquit, ne Tepozolani optimo
Gubernatore & ad omnè pietatè Duce destituti (vt sunt
flexibiles Indorum voluntates) ad pristina, quæ eo maxi-
me adnitente exuerant, vitia, prauo vicinitatis exemplo

redirent; sed illi sua in omni virtute constantia altè sibi in animis Christiana dogmata infedisse, & ipsa virtutis pulchritudine captos non humanæ captandæ gratiæ cupidos morum probitatem coluisse egregiè comprobarunt. In exequijs Maldonati concionem habuit vnus è Nostrijs, hortatusque est nobilium ordinem vt mortui vestigijs insisterent, & in adiutæ rei Christianæ laudem splendidissimam proposito sibi exemplo, pro suis quisque viribus currerent. Gubernatoris curam omnium suffragio suscepit Petrus Velasco gener Maldonati, optimè indolis adolescens, à tenera ætate in conuictu & consuetudine Nostrorum educatus. Ex hoc Collegio cum ad alias regiones variâ suscepta sint magnæ vtilitatis itinera, tum maximè in remotos populos qui patria lingua nihil de rebus diuinis audierât, vnde tantò concionis fauore Nostri audiebantur, vt vbi peroratum esset, cuncti auditores assurgerent concionatori gratulantes.

SEDES VERÆ CRUCIS.

VONIAM veræ Crucis Colonia in regione posita est, quæ ad onerandas, exonerandasque classes minus commoda videbatur, consilium sæpè de traducendis aliò Hispanorum sedibus à Prorege actum est: id in causa fuit, vt in oppido veræ Crucis paulatim dilapsis incolis pauca familiæ numerentur; & quamuis in futuræ Vrbi destinata regione area nostris sedibus struendis designata est; interim tamen dum regiæ facultatis diplomata transmittuntur, tres hic Sacerdotes non modico ciuium & conuenarum emolumento versantur, à quibus vicissim tenuitas peculij

peculij nostri, & rei familiaris angustia maioribus quam pro numero & fortuna ciuium eleemosinis sustentantur: eorum enim liberalitate corrogatis sexcentis argenti ponderibus perfectum elegans Eucharistia domicilium, quod in ara maxima cum sanctorum Lipsanis ea qua potuit celebritate repositum est. Cuius occasione vetus consuetudo tertia quaque mensis dominica die, palam aperiendi sacram Eucharistiam, & ad frugiferam eius vsurpationem pro concione populum adhortandi longo tempore intermissa, ingenti plebis fauore repetita est.

IN Insula Sancti Ioannis, quò naues quàm plurimæ quotannis deducuntur, Sacerdos cum adiutore vno excolendæ nauali turbæ non minus vtilem quàm laboriosam nauauit operam. Sermones habuit de rebus ad salutem animi pertinentibus, in sacello, in plateis, in littore frequentes. Confitentium numerus adeo magnus vt cum dies deficeret audienti, tempus è somno eripiendum esset vt omnibus satisfaceret. Itaque promerendæ Indulgentiæ causa plures in nostro sacello octingentis cœlesti pane refecti sunt. Insulani etiam quoniam magnopere lætantur & proficiunt Nostrorum conuictu, & ægerrimè ferunt discessum, interdum per anni tempus inuisuntur.

VICINA quoque Indorum oppida adeuntur, quæ cum propter oppidanorum paupertatem destituta Parochorum solatio, vitam plenam miserijs omnibus exigant, magnopere recreantur Nostrorum aduentu, & officijs: & vt illis perpetuò fruèrentur ab Episcopo enixè postularunt, vt sui curam nobis committeret. Inter primores illorum inimicitia graues & inueterata multorum annorum decursu, intestinis odijs exercebantur, detestabili popularium exemplo: sed in frequenti oppidanorum cœtu cum socius pro concione bona pacis extulisset, lenita ferocia in mutuos amplexus & iniuriarum condonationem, Deo fauente, perduxit iratos.

SEDES ZACATECANA.

INSTITVTI munera, lato fructu Nostrorum laboribus respondente cum Hispanis, qui Zacatecas incolunt, assidue exercentur: nec tamen ideo Indorum vtilitas intermissa, aut languenti cura procurata. Ac licet ea, quæ acris Nostrorum contentio in his argenti fodinis excudit, communia pleraque sint, & alibi vsu penè recepta quotidiano: pluris tamen, si gentis mores & studia consideres, facienda putabis: sunt enim Zacatecani Indorum Occidentalium ferocissimi, & certaminum, ac cædis, ad quam diebus maximè festis duello se prouocant, cupidissimi. Sed quia nihil tam durum atque asperum quod diuini sermonis malleo ac viribus frangi & emolliri non possit, explicationibus catechismi & concionibus quæ ad illos festo quoque die ingenti labore coactis habentur, & instituta nuper Sodalitate, & quod caput est aliquali sacramentorum vsurpatione cum alia animi vitia reuocatis ad honestatē animis exuere cœperint, tum maximè fundendi sanguinis cupiditatem, & immoderatè potandi libidinem abiecerunt.

AD vicinos pagos crebræ excursions suscipiuntur: & quia ad pacis & humanitatis studia magis propendent incolarum ingenia, minori laboris contentione fructuum vbertate lætiores. Certant ciues studijs, vt gliscente munerum Nostrorum frequentia increbrescant suæ liberalitatis officia, quibus se gratos Sociorum industriæ, & memores laboris ostentent: nam præter communes eleemosynas, quæ quotidiano Nostrorum victui abundè suppeditant,

ditant, Dux Caldeira bellica virtute in his regionibus clarus, argenti pondera mille, quæ nobis cum fide annumerata sunt, in usus nostros testamento legauit, & ab argenti fossore & alijs ciuibus nostri ordinis studiosis bis mille & septingentis collata sunt argenti pondera. Sed ne rebus prosperè gestis & fauente ciuium voluntate intumescerent Socij, aut in studio veræ humilitatis refrigererent, excitata à quibus minimè debuerat sacri cuiusdam ordinis fratribus tempestate, diuino permissu exerciti sunt. Rem breui perstrictam accipe.

RELICTA veteri domo, quod in ea esset Urbis parte quæ nostris muneribus exercendis valdè incommoda videbatur, in alias ædes intra cannas eorum fratrum contentas migrauerant Nostri. Id quamuis Prætor Urbis & Proepiscopus publico diplomate comprobauerant, Superior tamè Monachorum iniquissimo animo tulit, & grauioribus iracundiæ stimulis agitatus, vbi de commigratione Sociorum constitit, facta suorum manu non sine armis sacellum, vbi Nostrorum quidam sacris operabatur, ingenti strepitu ac tumultu ingreditur; multaque in dedecus & ignominiam nostræ Societatis palam vociferatus, structam ad sacrificandum aram, & in quantum Sacerdos sacrum Missæ faciebat, solito nudat ornatu, & superimposita sanctorum signa deturbat. Res erat confusionis plena, nullus modestiæ, nullus religioni, ac pietati locus; omnia iracundia & dolore gerebantur, patella & sacra lintea quæ corporalia vocitamus, humi inter iratorum pedes per summam indignitatem trahebantur; nec Sacerdotis maior reuerentia fuit, ille à re sacra quam ad gloriæ hymnum perduxerat, nequidquam quid de interpellando sacrificio Missæ Pontificum decreta seuerissimè caueant, iterum ac sepius obtestans, asperioribus verbis & probris etiam compellatus amouetur à re sacra. Actum deinde ignominiosis verbis de Nostris ad
vetorem

veterem domum traducendis: & quidem ipsi monachi sæpe iurabant, nisi Nostri sponte discederent, se eos vi, fustibus, & igne ædibus admoto, si opus esset, coacturos: & minis faciebat profecto fidem cæcus eorum furor. At Nostri cedendum iræ ac tempori rati, memores atque æmuli modestiæ ac tolerantæ maiorum, nullo edito amarioris animi signo, nihil tamen de suo iure cedentes, desertas ædes repetière, quo humilitatis & moderati animi exemplo ciuium animi nobis antea multis officijs conciliati, magis ac magis astricti sunt. Et quamuis per aliquot dies familiares nonnulli congressu Nostrorum abstinerunt, ne si Nostros palam alloqui & conuenire viderentur, monachorum inuidiam & sopitum odiorum ignem excitarent: tamen vbi procella detonuit, ad veterem nostræ consuetudinis vsum egregijs optimæ suæ erga nos beneuolentiæ documentis rediëre.

SEDES CIN- LOÆ.

OMMVNES litteras quæ longitudine itineris & penuria tabellariorum statò tempore transmitti non potuerunt, ex priuatorum litteris compensauimus. Cuiusdam litteris cognitum est Sacerdotem cum fratre coadiutore eò destinatos, vt reliquos Sacerdotes quinque & coadiutorem vnum Prouincialis nomine inuiseret, ac solaretur Cinaloam incolumes peruenisse, eorumque aduentu cum alijs omnibus Socijs & Hispanis gratum accidisse, tum etiam quòd viginti militum manipulum ad reficienda vetera præsidia secum pertulerant. Plerosque etiam Indorum populos nobis hospitibus salutationis officia per legatos detulisse,

detulisse, & Hispani Præfecti lenitate morum & comitate in dies lætari magis: Hispanorum conuictu, & suspiciones ineptas quæ illos ab Hispanis securos esse non sinebant, paulatim deponere: paucos quosdam (ductu creditur & auspicijs Hacabeuæ turbulentissimi hominis) eò audaciæ prouectos, vt tribus ab Hispanorum colonia leucis Barbariæ & Matapanis pagorum templa per summam impietatem accenderint, & tertio ab oppido lapide equos Hispanorum sagittis eminus impetentes traecerint, ijs iniurijs laceffitum Hispanorum Præfectum vlciscendi libidine percitum aliquos sacrificulos & Guazauenfes quosdam, qui in necem sociorum conspirauerant, in carcerem condidisse, missis quindecim militibus, qui vnum è coniuratis comprehenderent illum cum ducentis armatis obuiam prodijisse, sed diuinitus immutata Guazauenfium mente, citra certamen & pugnam coniurationis fontem datum Hispanis, eumque ac reliquos nefarij sceleris conscios propediem capite plexum iri: plurima vtilitate Nostros ibi versari, præsertim Quadragesimæ qua vnus tantum Sacerdos plures octingentis audiuit confessiones: Viros duos, quos præceps in omnem licentiam naturæ cupiditas malo exemplo corruperat, petulantia posita dum sacrum peragebatur, in genua fusos, petita errorum publicè venia, in sua terga funibus sæuijisse. Sanctioris hebdomadæ ferijs Poenitentium Supplicationes ad cruces & è ramalibus structa facella deductas, in omnibus oppidis, tanto certamine animorum, vt nihil præterea in veteribus Christianæ religionis cultoribus requirere meritò posses. Hos à suscepto Dei cultu recentissimos diuinæ legis capita ordine percurrentes, animi noxas, tam ingenuo candore & aperta simplicitate, dolorisque significatione patefacere, vt Confessarij satis mirari non possint. Fuisse tenera ætate puerum, qui interrogatus à Sacerdote quis sibi videretur peccatorum

fanie

fanie deformatis animis salutarem medicinam afferre posse, sapientiùs quàm pro ætate & initæ religionis tempore respondisse: Nullum neque ex cœlitum numero, neque ex hominum genere, sed Deum opt. & Sacerdotem dumtaxat Dei verbis quibus absolutionis formula continetur.

L I T E R I S datis 19. Nouembris denunciat alius nunquam rem fuisse ibi tranquilliozem Hispanis colonis. Pacatis circa Barbarorum populis expeditam esse Nostris Euangelij prædicationem, & liberos ac solutos metu Sacerdotes, Indorum pagos & oppida percurrere: indigenas verò paulatim sicuratos infitam animis feritatem exuere, vulgò sine armis inter Hispanos vagari, & apud illos suam vltro locare operam, & nuditatis suæ iam pudere: patèfactis nuper argenti fodinis colendis, alacrem ac libentem nauare operam.

N O V O familiarum supplemento aucta est vetus Hispanorum colonia, & agitur cum Prorege vt alia deducatur, eam magnum momentum rei Christianæ promouedæ allaturam esse omnes affirmant. Ex regione Topia Cinaloæ contermina litteris 20. Aprilis rescriptis affertur Christi cultum eos progressus in ea regione fecisse, vt inueniatur qui reconciliationis ergò sex leucas pedibus emensus terque quaterque Sacerdotem adierit. Argenti quoque fossoribus in tres pagos distributis Quadragesimæ tempore omnia quæ per tempus licuit officia à Nostris delata sunt. Ianuario verò mense anni nonagesimi noni accepimus Hacabeuam & Orocum à Lanzarote Teueco (qui nostros homines & Hispanorum amicitiam optimis semper coluit officijs) fuisse comprehensos & traditos Hispanorum Præfecto, qui exercito capitali iudicio multorum scelerum conuictos, raptatos primùm in patibulum adegit. Hacabeua antequam patibulum ascenderet baptismatis aquam, diuinitus immu-

tata

rata mente, postulauit: & Orocus acerrimo doloris sensu priorem vitam abominatus, confessionem obiuit; datum id credimus Patris Gondisalui Tapia meritis, quem illi ante annos quinque in oppido Teporoue crudelissime interfecerant. Supplicij atrocitate late fuso terrore, Barbarorum mentibus infedit, nemini suam improbitatem impune cessuram.

SEDES GVADIANA.

MAXIMA hic fructuum vbertas & copia, sed incredibilis metentium labor: quinque enim Sacerdotes, quos alit Guadiana Sedes inter barbaras gentes, & fluxæ ac dubiæ fidei populos per aspera rupibus iuga, coenofasque paludes toto anno pererrant, vt homines Christi sanguine redemptos ab infelicibus errorum vepretis ad læta Euangelij pascua traducant, & nuper ad Christi cultum reuocatos bonis moribus imbuant, & in officio & fide contineant. Præcipuæ excursionones ad Salicetum & Paludis accolas, & Sanctæ Mariæ populos factæ sunt toto anno. Gentis rudes & inconditos mores, diabolicas fraudes, & Euangelicæ prædicationis statum, ex litteris Sacerdotis, qui squallentem agrum inuertit, Paternitas vestra poterit intelligere, quibus latinè redditis hanc fermè narrationem prosequitur.

INTER Indos Zacatecas multi Ethnici numerantur: vel quia doctorum penuria Euangelij nuncium audire non potuerunt: vel quod libertatis dulcedine capti, ciuilibus vitæ cultum auersati, pecorum ritu per saluosa loca palantes, vagique, herbis & arborum siluestrium filiquis & baccis victitantes, vitam propagare

gaudeant. Horum quia nactus eram aliquam sermonis peritiam, & nostra ipsi consuetudine & amicitia maximè omnium Indorum huius regionis delectantur; Illis excolendis, & ad numinis cognitionem perducendis toto ferè anno operam dedi: ac primùm redditis eorum sermone catechismo & diuinæ legis præceptis (quæ eorum multi celeriter arripuerunt.) Confessiones deinde audiendi laborem suscepi. Eorum diuturno congressu multa didici, vt illorum miseræ fortunæ magis me misereret: Etenim vt abiecti & seruilis ingenij plerumque sunt Indi, iniecto sui timore, dæmon miserimæ seruitutis iugum portare indignissimè cogit: Nam testimonio multorum, quos ego seorsim interrogauit, se illis dæmon per speciem tetri ac minacis Aethiopis, oculis, & naribus cruentis, ore flagrante, identidem obijciens, superstitiosas choreas, & vino sese ingurgitare, & teneram prolem interficere iubet, addens imperio minas, si mandata complere recusent: illicò immissa morte pænas inobedienciæ luituros. Inde consuetudo inoleuerat, vt quoties è terra ventorum turbo consurgeret, aut exhalationes accensæ per aëra ferrentur, illicò se humi prosternerent Caciuiipa (dæmonis id nomen) repetentes. Interrogati cur id faciant, respondent, in eo turbine dæmonem ferri, timere se ne ab illo plectantur, si illud reuerentiæ genus exhibere cunctentur. Sed nos immoti ad eorum aspectum perstantes, inanem dæmonis fraudem paulatim eos dedocemus. Constans inter eos obtinuit multorum sermo, paucis ab hinc diebus, truci aspectu, exiguis & actis introrsum oculis, Aethiopes in Palude vivos, qui accolæ præmonebant, ne aduentantibus Patribus fidem haberent. Si eorum monitis imprudentes annuissent, illicò immisso morbo omnes abolitum iri. Hæc vafri veteratoris commenta præpostera credulitate deceptis Barbarorum animis, ita adhæserunt, vt cum
illis

illis diu multumque pugnandum fuerit, vt paruulos liberos baptismi aqua lustrari permittant; ita illis in animum induxit dæmon, tinctos sacra lympha pueros breui tempore morituros. Simili fraude decepta vetula quædam de neptis morbo multos dies, quarentem me per domos, ægros celauerat; spectatæ virtutis Neophitus id mihi renunciat: Ego nulla interposita mora domum vetulæ profectus, neptem viribus consumptam & membris planè rigentibus inuenio; Eamque vix confessione expiare potui. Huiusmodi ergo metuens exempla, vbi primùm in pagum, aut mapalia perueni, domum circumiens per impigros & fideles exploratores morbo decumbentes inquirō. Persuasit mendacij author & parens huius regionis incolis, se dominum vitæ ac mortis esse, suo iussu quemque vita defungi, vt occupatis suo terrore animis turpia quælibet persuadeat. Vnde nocturnis somnijs dæmonis arte sæpenumerò excitatis, velut diuinis oraculis & ostensis præcipites credunt. Mulier quæ paucis ante diebus pepererat, cum noctu somniasset vicinos morti esse cognatos, vbi primùm euigilauit, iniecto pede puerum præfocauit, credens se filij nece imminentem cognatorum capitibus dæmonis iram auertere: id vrgentibus parentum aut cognatorum morbis patria superstitione sæpè fieri præcipue inter Paludis accolas & Zacatecanos certum est.

IN pago ad ripas fluminis, quod à Nassis nomen accepit, extinctis morbo reliquis accolis superstes fuerat quidam, qui cum ad me Catechismi causa venisset, dum fortè alium ex alio sermonem ducit; Hic, inquit, non multis ante diebus cognati, amici, & populares vnâ mecum insidebant, quos Caciuiipa ad vnum interfecit, & me solum ex magno eorum numero reliquit: ego miseratus hominis vicem quanto in errore & fraude versaretur, multis ostendi, nihil iuris dæmoni in homines

esse, nisi Deo permittente: ab illo res omnes ex nihilo conditas, & illis vitæ metas, quas prætergredi non liceat, præstitutas. His atque alijs de diuina prouidentia beatorum præmijs & damnatorum cruciatibus utcumque disputatis, quasi alto excitus veterno, senex lucem Euangelicæ veritatis cœpit intueri, & baptismi aquam ardentius appetere: nec multò post satis instructus catechesi, baptismi fonte renatus, sedes mutauit in pagum Neophitorum: vnde mira dicendi cupiditate, & desiderio ac spe salutis æternæ, frequenter templum aduentat. Alij adulta iam ætate Zacatecani baptismi lustrati sunt, & in pagos contributi. Nam dum vagi montes pererrant, nulla propemodum spes est fore, vt acceptam & datam Christianam fidem tueantur. Mirum quàm profusam animi lætitiã præ se ferant, qui baptismum impetrauere. Contrà verò à sacro exclusi fonte tristi vultu, demissis in terram oculis, & obstipito capite incedunt, vt toto corporis habitu repulsam Patris conqueri videantur. Grauius verò affecti in valetudine sua, vitæ atque animi periculum, si morbus ingrauescat verbis augendo, æternæ vitæ aquam eblandiuntur. Magnifici pietatem nobilis cuiusdam foeminæ, quæ non ita pridem Christianam fidem complexa, mapalia lustranti mihi multis popularibus comitato, attulit vetulam morbo languentem, enixè petens vt mulierem baptisarem, ne ea, quæ in manibus erat elapsa opportunitate, ingrauescente morbo cum vita simul animi sempiternam felicitatem amitteret. Ex paruulis Christianorum filijs recens baptismi ablutis, viginti, & ex adultis nonnulli opportuno tempore morte sublati.

ILLA detestabilis cõsuetudo inter eas gentes viget, vt nubiles filias liberas quocunque velint adire permittant, nihil de earum pudore curantes. Quare ætatis vitio feruentes, corporis prodigæ in turpitudinum cœno mul-

ros annos plerumque volutantur antequam legitimis nuptiis marito iungantur, quem illæ summa leuitate assumunt, repudiantque vicissim, nulloque habito religionis discrimine nefanda miscent coniugia. Hæc incommoda & alia fortè maiora, ex diuturna doctorum penuria profecta, magna ex parte sublata ijs qui olim Christo nomen fidemque dederunt, vel confessione expiatis, vel Ecclesiæ ritu matrimonio coniunctis, doctisque parentibus vti filiarum curâ gerere debeant. Huc vsque Sacerdos ille, qui multis laboribus in eam frequetiam coloniam perduxit, vt ea plus mille Indis incolatur, qui partim Regis impensa, partim terræ fructibus, quam iam colere incipiunt, vitam traducunt. Quotidie summo mane in templum coactis traditur catechesis, quam pueri, adolescentisque facile discunt: cum prouecta & ingrauescente ætate maior explicandi labor, vt quò propius ad senectutem accedit ætas, eò magis memorandi & intelligendi vis & facultas illis obtundi videatur. Voluit Deus aliquibus signis ostendere baptismi aquam non solum animis, sed corporibus etiam salutarè: quod cum è suggestu persuaderet Sacerdos, è media populi concione assurgens foemina, puerumque manibus offerens; En, inquit, puerum quem morbo correptum baptismi aqua perfundens Pater, optatæ quoque valetudinis compotè fecit. Pueri alteri tertiana febris diu laboranti magna sanguinis copia, nunquam insistente fluxu è naribus profluebat, atque eò peruenerat, vt eius vitam omnes desperarent; sed vbi baptismi rorem capite excepit, & lustralem aquam potauit, sanguis quoque quasi manu retentus fluere desuit: quibus exemplis veterum superstitionum fides euanescere coepit, & Barbari pueros ad baptismum certatim afferre. Ceruorum capita (veteri gentis superstitione) vt valetudinis numina venerantur. Cum Sacerdos morbo decumbentem foeminam adisset, multa capita affixa parieti, & certo

ordine, disposita inuenit, suspicatusq; id quod erat, subesse superstitionem, inde detrahi & in rogam abijci iussit, cumq; senes quidam qui ibi aderant præmonerent & obtestarentur omnes quos fumus ambustorum capitum afflaret, subita, nec opinata morte extinctū iri, nihil proficientes inani vaticinio ne suorum Numinum incendio interessent, ne quidquam retinere conante Sacerdote, dilapsi sunt.

VITA functos multis lachrymis & diuturna lamentatione deplorant, & circa sepulchrum horrenda vociferatione choreas exercent, mortui res gestas, mores, & studia memorantes. Pachorum natio perhibetur ægrotos morti proximos antequam extremum spiritum edant humi condere solita, quod eum qui exanime cadaver aspexerit, diu viuere non posse crediderint. Alij paruorum liberorum morte minimè commouentur, imò matres ruptis naturæ foederibus pueros sæpè præfocant, præsertim primogenitos: sic prolis quasi libamina dæmoni offerre se putant. Neophiti religioso tripudio, & festa saltatione, cantuque Dominicæ Natiuitatis noctem celebrarunt, eosque Pater die sequenti celebri excepit conuiuio, quo officio adeo eorum voluntates obstrinxit, vt vulgò dicerent Barbari, se nulla ratione permiffuros vt Pater inde discederet. Die Epiphaniæ Domini sacro multi solemnī pompa baptismo lustrati, & multorum nuptiæ celebratæ. Ex Saliceto accepimus, foeminam floridæ ætatis, ne animum adulterio pollueret, vitam multis laceratam cruciatibus reddere maluisse. Idolum in illis regionibus inclytum proditum.

DE MISSIONE sancti Ludouici Pacati, qui maximè Nostrorum laboribus & industriæ fructus propositus est, pacis & quietis Cichnecarum ferocissimæ gentis, perceptus est. Reliquum erat, vt de Viceprovincia aliquid diceremus, sed quamuis multa suppetebant, commo

SEDES GVADIANA.

559

commodiùs tamen visum est, vt ea diligentius explorata & accuratiùs scripta à Patre Visitatore, qui in Philippinas insulas duobus Sacerdotibus, & Coadiutore vno comitatus hoc anno nauigauit, ad sequentis anni litteras referuentur.

FINIS ANNI
1 5 9 8.

Laus Deo, & Virgini Matri.

SEDES QUADRIANA

commodis tamen vltimū est, ut ea diligentiē exa-
minet, & accuratius terat, & tunc vltimū, qui in pte
ppliaz iustas duobus sacerdotibus, & Coe-
mune vno committit, hoc anno pntis
ut, ad sequens anni litteras
relatentur.

FINIS ANNI

1798

Sancti Dei, & Virginis Mariæ

